

ENVER LJUBOVIĆ

NEKOLIKO DOKUMENATA O TRGOVAČKIM I POMORSKIM VEZAMA SENJA I FANA

Enver Ljubović
V. Čopića 1
HR 53270 Senj

UDK: 339(497.5:450)(091)

Stručni članak

Ur.: 2001-09-04

Autor u članku analizira nekoliko dokumenata koji govore o trgovačkim i pomorskim vezama između gradova Fana i Senja. U osvrtu na trgovinu i zajedničke interese koje su imali navedeni gradovi, autor daje svoje viđenje te trgovine s različitim stajališta, a posebice zajedničkog interesa trgovaca Senja i Fana. Iz nekoliko dokumenata saznajemo o različitim poslovima i interesima koji su povezali ova dva grada na različitim obalama Jadrana. Rad se odnosi na trgovačke i pomorske veze Senja i Fana od 14. do 16. st.

Fano je grad na zapadnoj obali Jadrana s bogatom prošlošću koja seže do rimskih vremena. Nalazi se na dosta zgodnom položaju, tj. na moru preko kojeg je bio povezan sa svim gradovima na zapadnoj i istočnoj obali Jadrana. U zaleđu grada nalazi se plodna zemlja s velikim brojem brežuljaka, koja je bila obrađivana.¹ Upravo zahvaljujući tim prirodnim prednostima, grad je tijekom svoje bogate povijesti često uspješno odolijevao mnogim nedaćama: ratovima, epidemijama i drugim prirodnim katastrofama, ali je uvijek opstao kao grad i luka. Doista, kao grad nije postigao veliko blagostanje, kao npr. Venecija i druge samostalne republike, ali je imao razdoblja gospodarskog napretka zahvaljujući luci koja je bila središte gospodarskog i društvenog života grada. Luka je bila središte trgovine i pomorskog prijevoza. Preko luke je dolazila roba iz svih dijelova Mediterana, a posebice iz gradova s istočne obale Jadrana: Senja, Trogira, Zadra,

¹ M. BARTOLETTI, 1990, 15.

Šibenika i Dubrovnika. Luka grada Fana nije uvijek imala današnji izgled. Njezin je smještaj u rimsko doba bio drukčiji, ali zasigurno je uvijek bila siguran zaklon različitim vrstama brodova koji su odvozili i dovozili robu iz sredozemnih luka. Na temelju nekih dokumenata i starih reprodukcija zasigurno se može reći da je današnja luka samo produžetak "građanske luke" koja je sagrađena oko 1618. godine i koja je imala gotovo isti izgled kao i današnja luka.²

Ovdje se postavlja niz pitanja u svezi s trgovinom gradova Senja i Fana, a najvažnije je pitanje: Koji su to gradovi s kojima je grad Fano trgovao, i kakve su bile aktivnosti u trgovini i pomorstvu između Fana i gradova na istočnoj obali Jadrana? U Markama senjski doseljenici naseljavaju čitav niz obalnih gradova, a isto tako gradove i sela malo udaljena od obale.³ Najveći dio iseljenika koji su bili podrijetlom s istočnojadranske obale, najčešće se selio u veće i poznatije luke (Porto Recanati, Porto Fermo, Fermo, Pesaro, Ancona, Fano i Senigallia). U svim do sada poznatim dokumentima najčešće se spominje Fano, s kojim su senjski trgovci održavali dobre poslovne veze i u onom razdoblju kada nije bilo intenzivnijeg iseljavanja. U Fanu se iseljenici i trgovci najčešće nastanjuju u četvrtima S. Marco, S. Pietro in Valle, S. Andrea, S. Cristoforo i S. Lucia.⁴ Senjski trgovci u Fanu imaju brojne i razgranate poslove, pa se izdvajaju od većine ostalih doseljenika s primorskog prostora.⁵

Mnogi su Fanežani, obavljajući trgovačke poslove u Senju, iznajmljivali ili kupovali kuće, pa su se često naseljivali na dugi niz godina. Prema nekim dokumentima i pokazateljima trgovina je bila živa i svakodnevna, a mnogi stanovnici iz gradova s istočne obale povremeno su boravili u Fanu, gdje su se bavili trgovinom. S druge strane, bilo je građana Fana koji su boravili u gradovima na istočnoj obali Jadrana, ponajviše u gradu Senju.⁶

O ovim vezama svjedoče brojni dokumenti koji se danas čuvaju u arhivima u Fanu, Pesaru, Senju, Šibeniku, Zadru, Ljubljani, a ponajviše u Veneciji. Ti dokumenti odnose se na trgovinu i pomorstvo, posebice za razdoblje od 14. do 16. st., kada su trgovačke i pomorske veze između spomenutih gradova bile na vrhuncu svoje moći.⁷ Na temelju tih dokumenata

² M. BARTOLETTI, 1990, 17.

³ U Italiju se za stalno iseljavaju pripadnici srednjeg i nižeg staleža, plemići, obrtnici, trgovci i svećenici. Stalna iseljavanja iz Senja na zapadnu obalu Jadrana bila su učestalija u 15., a posebno su se intenzivirala u 16. st. L. ČORALIĆ, 1993, 195.

⁴ F. GESTRIN, 1978, 239 i 339.

⁵ F. GESTRIN, 1978, 234-237.

⁶ F. GESTRIN, 1972, 89-96.

⁷ Spomenute dokumente proučavao je Mario Bartoletti, dipl. ing. pomorstva, kapetan fregate talijanske ratne mornarice koji je plovio po svim svjetskim morima i stekao golemo pomorsko iskustvo. On je studiozno proučio i objavio raznu dokumentaciju vezanu za trgovinu i pomorske

stječemo spoznaje o različitim zgodama i nezgodama ljudi koji su prelazili s jedne na drugu obalu Jadrana i o sveukupnoj pomorskoj i trgovačkoj aktivnosti u Fanu od 14. do 16. st., kada su pomorstvo i trgovina ovoga grada doživjeli najveći procvat i uspon. Ti su stari dokumenti pisani srednjovjekovnim latinskim pismom, dosta su nerazumljivi, pa ih je bilo teško sve doslovce prevesti.

U početku je rečeno da je najvažnija i najjača trgovina bila s gradom Senjom, jer je to bila kao nekakva normalna pojava, i da su ljudi koji su rođeni na istočnoj obali, putovali na zapadnu obalu Jadrana i imali tamo nekakav posao u trgovini ili u pomorstvu.

To su bile stoljetne veze datirane još u doba Rimskoga Carstva, pa su te veze na neki način spajale ljude i obale. Senj je još u Rimskom Carstvu imao status municipija i bio je važno raskrižje putova koji su vodili u unutrašnjost Ilirika i dalje uz obalu na jug do Dalmacije. Bio je i važna luka koja je bila na neki način polazišna točka još u doba cara Augusta u njegovoj borbi protiv buntovnih Japoda. Senj je, dakle, još od vremena Rimljana imao jedan, rekao bih kontinuirani doticaj i vezu sa zapadnom obalom Jadrana, pa, dakako, i s gradićem Fanom, kao i drugim gradovima na zapadnoj obali Jadrana. To nam potvrđuje i Peutingerova karta, na kojoj je Senj obilježen kao raskrižje putova za Dalmaciju i Panoniju, tj. prema unutrašnjosti, i na kojoj je ucrtan i port (luka), koji je svakako bio najvažnija luka sjevernog dijela Jadrana.⁸ Važnost te luke bila je u tomu što to nije bila samo trgovačka nego i vojna luka, preko koje su Rimljani prebacivali svoje legije iz Senije dalje u unutrašnjost provincije Ilirik. Na karti su raznim simbolima topografski prikazane ceste, gradovi, rijeke i druge komunikacije, a sama karta pokazuje koliki je bio značaj rimske Senije, u rimsko doba multikulturalnoga grada u kojemu su živjeli Iliri, Italici i Orijentalci, a svi su oni u ovaj grad dolazili poradi raznih poslova, najčešće pomorskih i trgovačkih. O važnosti ovoga grada u doba Rimskoga Carstva svjedoči nam i postojanje carinske postaje (*portorium Ilyricii*) na prijevoju Vratnik, gdje se pregledavala i carinila roba na svome putu u unutrašnjost Ilirika, a i roba koja je dolazila iz unutrašnjosti. Malo je rimskih gradova uz more imalo carinu, tj. carinski ured.⁹

Nakon burnoga gospodarskog doba u vrijeme Rimskoga Carstva i nakon pada Zapadnoga Rimskog Carstva grad je po svoj prilici bio do temelja razrušen, pa već u 7. st. na ove prostore dolaze Slaveni – Hrvati, koji iz unutrašnjosti sve više nastanjuju obalu i gradove u kojima su uglavnom živjeli ostaci ilirsko-

---

veze Senja i Fana, koji su tijekom 14., 15. i 16. st. uspostavili žive trgovačke i pomorske veze. Te veze bile su primjer istinske suradnje ovih dvaju gradova na različitim obalama Jadrana.

⁸ E. LJUBOVIĆ, 2001, 39-40.

⁹ E. LJUBOVIĆ, 2001, 40-41.

romanskog autohtonog stanovništva. Za razdoblje od 7. do 12. st. gotovo da i nemamo povijesnih podataka, osim da je grad već bio slobodna općina krajem 12. st., a neko vrijeme bio je pod zaštitom i vlašću templara.

Od kraja 13. st., pa sve do druge polovice 15. st. grad je u vlasti Krčkih knezova, tj. Frankopana. U njihovo je vrijeme u njemu izgrađeno dosta sakralnih i profanih objekata. Oni su, dakle, svojim kulturnim, političkim i društvenim djelovanjem uzdignuli ovaj grad u svakom pogledu. Frankopani unapređuju trgovinu i pomorstvo, obnavljaju luku i stare trgovačke veze sa zapadnom obalom, pa tako zasigurno i s gradom Fanom. Već u 14. st. na temelju dokumenata mogu se pratiti pojačani trgovački poslovi između Senja i Fana, jer trgovci iz Fana borave u Senju, a senjski trgovci u Fanu.

Georgius Poli de partibus sclavonie nauta habitator Fani dedit Petro olim Perirei alias Sensoli de Fano... medietatem unius barce discoperte cum medietate vele et zellighe et cum medietate omnium aliorum corrediorum ad dictam barcam spectantium et pertinentium pro indiviso cum Jacobo Andree a Cimbalo nauta de Fano posta in splagia maris civitatis Fani ad habendum.. pro pretio septem duc. ad rationem 40 bonogninos pro ducato.¹⁰

Georgio Poli, pomorac podrijetlom sa slavenske obale, stanovnik Fana, dao je Pietru pokojnog Perirea iz Fana polovicu jedne barke s pola jedra i polovicu sve opreme, pribora toga čamca; i to je barka koju posjeduje zajedno s Giacomom di Andrea iz Cimbala, pomorcem iz Fana, a koja je postavljena na plažu u Fanu za cijenu od 7 dukata.

U dokumentu su navedene neke činjenice o trgovini i prodaji između stanovnika Fana i trgovaca s istočne obale Jadrana koji su često zbog trgovačkih poslova bili nastanjeni u Fanu. Zato i postoje različiti ugovori o prodaji i kupnji, društveni ugovori, ugovori o vjenčanju i pohvalama mnogobrojnih pomoraca i trgovaca koji su odlazili i dolazili u Fano, a mnogi među njima i stalno tu živjeli.

Mnogi su dolazili u Fano svojim brodicama dovozeći raznu robu koju iskrcavaju u gradskoj luci. Na povratku u Senj najčešće su ukrcavali bačve s vinom, kojeg nije bilo u Senju jer grad Senj i okolica nisu imali dovoljno obradive zemlje gdje bi rasli vinogradi. Istina, u gradskoj su okolici postojali malobrojni vinogradi, ali nisu mogli zadovoljiti potrebe za vinom koje se uvozilo u velikim količinama. U Senjskom statutu iz 1388. godine u nekoliko se članaka spominje kupovina i prodaja vina, kao i razna podavanja.¹¹

¹⁰ F. DAMIANI vol Ac SIS v 1459, 31 dicembre.

¹¹ U članku 7 Senjskog statuta stoji: "Nadalje su utvrdili da nijedan senjski plemić nije dužan platiti što na svoje vlastito vino, što ga dovozi izvana a ni na strano vino, tj. iz pokrajine Marke, ili

Sl. 1. Isječak iz Pete karte Europe Klaudija Ptolomeja, Amsterdam 1730.¹²

Romagne, koje mu treba za kućnu upotrebu." Na vino koje plemić dovozi radi trgovine, bio je dužan platiti porez kao i ostali građani Senja. L. MARGETIĆ, 1985-87, 19-100.

¹² Preuzeto iz M. KOZLIČIĆ, 1996.

Evo jednog takvog dokumenta o trgovini:

Gabelle anno 1356

Giorgio da Senia.

1 ottobre per uno vasello vecchio venduto 45 soldi pago soldi 2 denari 3

3 ottobre per uno vasello vecchio venduto 3 e mezzo libbre pago soldi 3 denari 6

7 ottobre per ciavaroni e coldolci condotii et extimati 44 libbre 15 soldi pago libbre 2 soldi 3 denari 8

7 ottobre per panno schiavo condotto et extimato 8 libbre pago soldi 8

21 ottobre per tratta di 308 some di vino libbre 7 soldi 14¹³

Carina 1356. godine

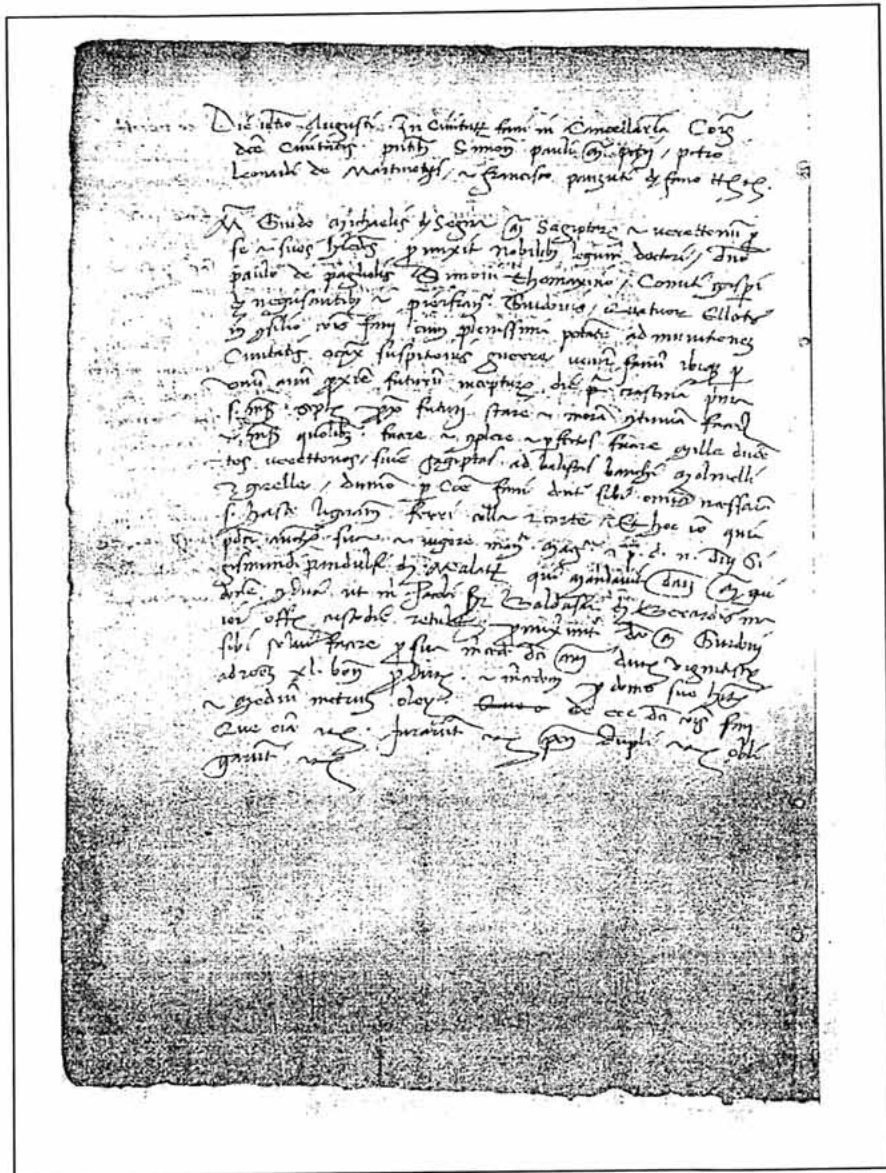
Evo taj Giorgio iz Senja, koji je zaista došao u Fano krajem 9. mjeseca, najprije prodaje svoj teret, tj. stare posude, tkanine, drvene grede, i na sve plaća pristojbu na carini, zatim kupuje vino za 308 soldina i vjerojatno plovi prema kući.

Pomorske i trgovačke veze između Senja i Fana, kada je u pitanju plovidba brodova između ovih dvaju gradova, jačaju krajem 14. st., a osobito u 15. st., kada se i sve više robe prevozilo u jednom i u drugom pravcu. S pravom se može ustvrditi da je to bilo zlatno gospodarsko doba i Fana i Senja, tj. to je bio snažan gospodarski procvat obaju gradova na obali Jadrana koji su, uspostavljajući trgovačke i pomorske odnose, unaprijedili i obogatili gospodarski i jedan i drugi grad.

Grad Fano imao je prije Senja trgovačke ugovore s Venecijom i Dubrovnikom. Njegovi su građani stalno boravili u spomenutim gradovima, gdje su imali i svoje trgovine i predstavništva za uvoz i izvoz raznih vrsta robe koja je uglavnom dolazila u ove krajeve morskim putem. Oko 1375. Peruzzole i Tadiolo, dva građanina iz Fana, imali su u gradu Senju, unutar starih zidina, prodavaonice u kojima su prodavali raznu vrstu robe, najčešće posuđe, vino i tkanine. Prodavaonice su bile dobro posjećene upravo zbog raznovrsnosti robe koja se u njima prodavala. Nalazile su se u središtu grada, u ulici koja se zvala Potok, jer je stvarno unutar zidina nekad tekao potok. Regulacija i premještanje njegova toka izvedene su u 18. st., ali je ime ulice sačuvano do danas. Ovaj dio grada spominje se u raznim glagoljskim dokumentima i ispravama.¹⁴ I jedan i drugi trgovac iz Fana bili su poznati, imali su prijatelje u gradu i veliki ugled, a po svoj prilici vodili su i mjenjačnicu novca u Senju.

¹³ M. BARTOLETTI, 1990, 181.

¹⁴ Spomenuta isprava prvi je put objavljena u djelu Ivana Kukuljevića Sakcinskog, *Listine hrvatske*, br. 253, 248. Do 1960. godine isprava se nalazila u Mađarskom državnom arhivu, a poslije ju je preuzeo Arhiv Hrvatske (današnji Hrvatski državni arhiv). Ponovo ju je objavio P. ROGIĆ, 1966, 153-164.

Sl. 2. Dokument godišnjeg ugovora između Gvida iz Senja, majstora u proizvodnji strijela, i općine Fano iz 1483.¹⁵

¹⁵ Preuzeto iz M. BARTOLLETTI, 1990.

Iz Registra Purzzola i Tadiole iz godine 1385. zabilježeno je sljedeće:

... Avemo in una casa che comparamo a Segna in su io Potocho che questa con lo concio che le fu fatto Libre 150...

... item avemo in una casa chio feci conciare a Senia per tenere il vaselame Libre 46...

... item avemo in Senia di credenzia piu persone Libre 397... di soldigne monta a nostra moneta Libre 297 soldi 15...¹⁶

U ovom i u kasnijim registrima zabilježena je roba koja se čuva i koja se prodaje u spomenutim prodavaonicama, pa su čak navedene i kuće gdje se čuva razna roba koja je dovezena brodovima iz Fana.

Važno je istaknuti da je područje oko Senja (šumovita planina Velebit čiji masivi dosežu do samoga grada), bilo oduvijek izvor šumskog blaga koje su osobito Mlečani upotrebljavali za izgradnju brodova i vesala. Venecija je bila neosporna gospodarica sjevernog Jadrana, koja je nametala svoju gospodarsku politiku, a posebice carine i druga davanja, pa je zato i grad Senj tijekom 14. i 15. st. bio zanimljiv i strateški važan za Veneciju. Dok su gradom vladali i upravljali Frankopani, trgovina je bila u usponu i vršila se dvosmjerno bez ikakvih problema, jer su postojali obostrani trgovački interesi.

Važan je dokument od 17. veljače 1421. i jedno duždevo¹⁷ pismo koje potvrđuje predstavnicima Venecije i kapetanima njezinih brodova ugovor, tj. nagodbu s Nikolom Frankopanom, poznatim senjskim plemićem i knezom, za prijevoz vina s talijanske obale u Senj. Spomenuti knez Nikola Frankopan bio je veliki promicatelj trgovine, pomorstva i kulture, a zalagao se za što bolje i prisnije veze između grada Senja i gradova na zapadnoj obali Jadrana. Prva dozvola glasila je na teret od 150 bačvi vina, a vino je prevezio Giovanni Simone iz Fana. Taj podatak potvrđuje nam da su brodovi iz Fana prevozili vino u Senj, a zatim je to isto vino drugim trgovačkim kanalima bilo prevoženo dalje u unutrašnjost.

Još jedan dokument svjedoči o navedenom prijevozu vina, koje je bilo dosta traženo u Senju i drugim gradovima na istočnoj obali.

AS. Fa.L. Mastropaolo V. A. 1440 maggio 4

Justius Blaxi de Viterbio civis Fani... fecit constituit et legitime ordinavit atque creavit eius verum et legitimum factorem et negotiorum gestorem discretum

¹⁶ M. BARTOLETTI, 1990, 183.

¹⁷ REGESTI L. 8 XI 98 ind. XV 1421. apr. 17. data del palazzo ducale

virum Johannem Guidonis de Castro Saltarie comitus Fani presente et in se hoc mandato sponte recipiente...

...ad deferendum et deportandum per mare ah hac civitate Fani ad terram Singne vel alibi in quonque alio loco terra vel provintia videbitur et libuitur ultra mare usque ad quantitatem centum caritellorum vini ipsius Jutii constituentis et dictum virum vendendum distrahendum permutandum cambiandum seu baractandum in grosam et ad minutum...¹⁸

Juzzo di Biagio iz Viterba, građanin Fana, izabrao je za svoga pravog i zakonitog predstavnika, odgovornog za njegove poslove, poštovanog Ivana di Guidone Nolfi iz dvorca Saltari iz Fana, koji je dragovoljno prihvatio tu dužnost...

...da uzima i prevozi morem iz grada Fana u Senj ili na neko drugo mjesto u provinciji s one strane mora vino Juzzia, ovisno o tomu koliko će mu se učiniti prikladno, sve do 100 bačvica, i prodavati ga tako da napravi pritom i ugovor o zamjeni, na veliko ili na malo...

Trgovci iz Fana koji su dovozili raznu vrstu roba iz Italije, ponovno bi svoje brodove u Senju kralci novom robom, najčešće drvom s Velebita, koje je na zapadnoj obali Jadrana bilo cijenjeno i upotrebljavalo se najviše u brodogradnji i za uređenje mnogobrojnih luka u Italiji.

Neki trgovci iz Fana specijalizirali su se za pojedine vrste roba, pa su zato stalno bili s obiteljima nastanjeni u Senju, gdje su postali utjecajni i poznati stanovnici koji su igrali značajnu ulogu u gospodarskom, političkom i kulturnom životu grada Senja.

Nolfus olim Francisci Guidonis de Saltara civis Fani fuit contentus se esse verum debitorem Blaxi Gasperini de Monte Majore habitatori Signe ibi presenti...¹⁹

Nolfo, sin pokojnog Frančeska Guidona iz Saltare, građanin Fana, izjavio je da je dužnik Blaziju Gasperinu iz Monte Maggiorea, stanovniku Senja.

Ovdje je, dakle, Blazio iz Montemaggiorea, mjesta iz okolice Fana, spomenut da živi u Senju i da je stanovnik grada Senja upravo zato da bi mogao što bolje i djelotvornije voditi trgovinu. Isto tako u nekim drugim dokumentima pojedini građani senjski spomenuti su kao stanovnici Fana, gdje su stalno obitali zbog trgovine i obavljanja trgovačkih poslova.

Poznat je još jedan dokument sastavljen u Fanu koji se odnosi na prodaju nekih nekretnina preko opunomoćenika jednom građaninu Senja.

¹⁸ M. BARTOLETTI, 1990, 185.

¹⁹ M. BARTOLETTI, 1990, 186.

The image shows a page of handwritten text, likely a register or list of merchants. The text is written in a cursive script, possibly from the 16th or 17th century. The entries are organized into columns, with some entries having numbers or letters in the left margin. The text is dense and difficult to read due to the handwriting.

Sl. 3. Lista registra Peruzola i Tadiola, faneških trgovaca²⁰

Giacomo D Antonio vol. D.c. 821449 nov. 20

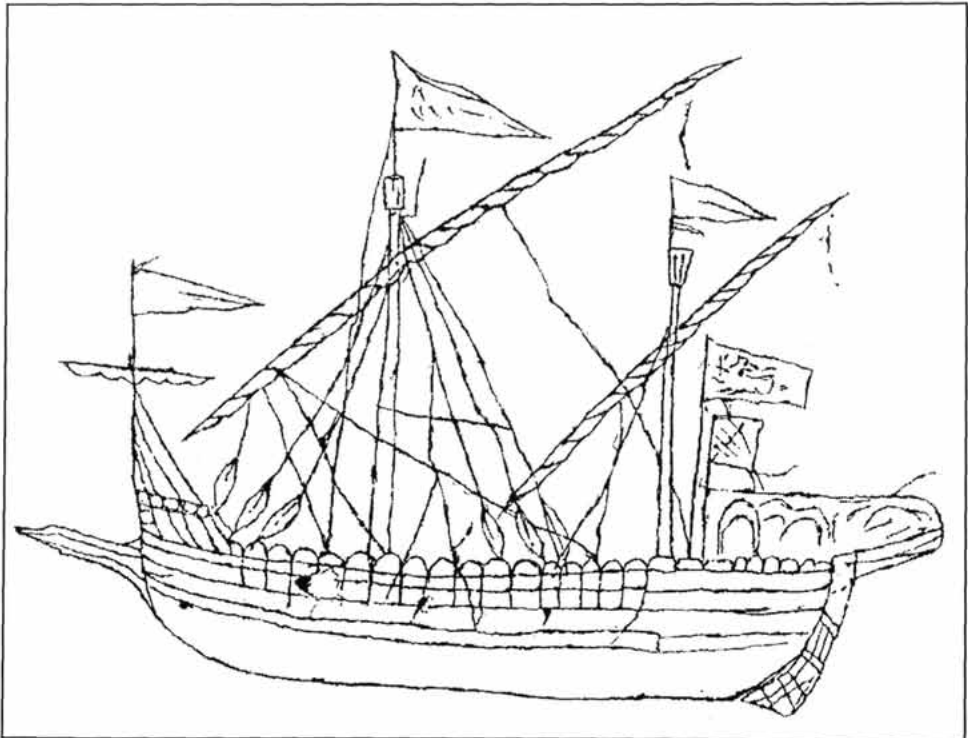
Nobilis Domina Franciska filia olim Antonii de Thomasiniis.. et Lodovicus..et... in perpetuum dederunt venderunt et tradiderunt et in solutum dederunt nobili viro

²⁰ Preuzeto iz M. BARTOLLETTI, 1990.

Jacopo Simonis de tarentis de Pisauro mercatori et civi Fani presenti ementi et recipienti vice et nomine Thommasii Lodovici de Segna unam domum..

Plemenita gospođa Franjica (Frančeska), kći pokojnog Antonija Tomasinija... Ludovika i... ..građani Fana, prodaju jednu kuću Jakopu di Simone de Tarenti iz Pesara, koji je građanin Fana i opunomoćenik de Ludovica iz Senja, koji je pak kupac...

Iz nekoliko navedenih trgovačkih i pomorskih dokumenata vidljivo je da su interesi za trgovinu i razmjenu između ovih dvaju gradova bili obostrani, npr. prodaja raznih roba, prodaja nekretnina, prodaja i razmjena radne snage, što je bio znak otvorenog povjerenja, uzajamnog poštivanja i zajedničkih interesa, koji su bili na dobrobit građana i jednoga i drugoga grada. Taj protok ideja, kapitala, roba i radne snage nije imao nikakvih zapreka te je trgovina obavljena na obostrano zadovoljstvo svih. Ona je bila u stalnom usponu i napretku kakav nije zabilježen drugdje na ovim prostorima.

Sl. 4. Shematski prikaz mletačke galije iz 14. st. s jednog grafita u zatvoru IV. iz duždeve palače u Veneciji. (Preuzeto iz M. BARTOLLETTI, 1990, 179-191.)

Kada se u zaleđu Senja u drugoj polovici 15. stoljeća pojavljuje osmanlijska vojna sila, ugroženi su sigurnost ugarsko-hrvatskog kraljevstva i trgovački putovi. Godine 1469. utemeljuje se Senjska kapetanija kao posebna vojna organizacija za zaštitu ovih prostora od Turaka i Mlečana. Prostor se militarizira, pa zato trgovina i pomorski poslovi trpe i ne mogu se uspješno obavljati. Zbog nesigurnosti i zbog prave borbe za opstanak dolazi do opadanja trgovine s Fanom i drugim gradovima na zapadnoj obali Jadrana. Nakon pada Klisa pod osmanlijsku vlast dolaze u Senj mnogi prebjezi, tj. uskoci iz tih krajeva koji se uključuju u borbu i obranu prostora oko Senja od Turaka, a na moru se bore protiv Mlečana, koji također ugrožavaju opću sigurnost u Podvelebitskom kanalu, a često dolazi i do pravih pomorskih okršaja između uskoka i Mlečana.

Od toga razdoblja gube se svi tragovi nekadašnjih trgovačkih veza Senja i Fana, koje su trajale oko četiri stoljeća i koje su povezale ljude i obale Jadrana. Kasniji ratovi s Venecijom doveli su do potpunog prekida trgovačkih i pomorskih veza između ta dva grada.

Spomenuti dokumenti i izvješća velik su doprinos razumijevanju trgovačkih i pomorskih veza između grada Fana i grada Senja, koji su, iako na različitim obalama, doista, našli zajednički interes da trguju i da unapređuju puna četiri stoljeća trgovinu između istočne i zapadne obale Jadrana.

Literatura

- M. BARTOLETTI, *Una città Adriatica fra medioevo e rinascimento – Documenti della marineria di Fano nei secoli XIV – XV – XVI*, Pesaro, 1990, 179-191.
- L. ČORALIĆ, Senjani u Veneciji od 15. do 18. st., *Senjski zbornik*, 20, Senj, 1993, 72-102.
- F. GESTRIN, Prispevek k kulturnemu življenju Slovanov v Markah v Italiji (XIV. – XVII. stoletje), *Spomenica Josipa Matasovića*, Zagreb, 1972, 89-96.
- F. GESTRIN, Migracije Slovanov v Fano v 15. stoletju – njihova poselitev mestu in družbena struktura, *Zgodovinski časopis*, 32, Ljubljana, 1978, 234-239 i 399.
- M. KOZLIČIĆ, *Naše more*, Senj, 1996.
- E. LJUBOVIĆ, *Svjedočanstva o rimskoj Senji*, Senj, 2001.
- L. MARGETIĆ, Senjski statut iz 1388., *Senjski zbornik*, 12, Senj, 1985-87, 19-100.
- P. ROGIĆ, Senj u srednjovjekovnim glagoljskim ispravama, *Senjski zbornik*, 2, Senj, 1966, 153-164.

Sl. 5. Rapsko-podgorsko primorje na karti Giuseppa Rosaccija iz 1606.
(Preuzeto iz M. KOZLIČIĆ, 1996.)

EINIGE DOKUMENTE ÜBER DIE HANDELS- UND SEEVERBINDUNGEN VON SENJ UND FANO

Zusammenfassung

In dieser übersichtlichen Arbeit analysiert der Autor einige wichtige geschäftliche Dokumente über die Handelsbeziehungen zwischen Senj und Fano. Dokumente über Handel und Verkauf zwischen den Einwohnern von Senj an der östlichen Adria-Küste und Fano an der westlichen Küste werden heute im Staatsarchiv von Pesaro (Archivio Stato di Pesaro) aufbewahrt und einige Dokumente veröffentlichte Mario Bartoletti im Buch "Una città Adriatica fra medioevo e rinascimento" in einem Teil unter dem Titel "Documenti della marineria di Fano nei secoli XIV-XV-XVI". Der Autor dieses Artikels beschreibt verschiedene Formen dieses Handels, z.B. verschiedene Verträge über Verkauf, Kauf, Eheschließung, Belobung, Belohnung, Bestrafung u.a. Es handelt sich um sehr lebendige Handelsbeziehungen, die sich auf gegenseitigen Interessen und auf gegenseitigem Vertrauen gründen. Deswegen weilten in Fano viele Bürger aus Senj, und viele Bürger aus Fano hatten dauernden oder zeitweiligen Aufenthalt in Senj. Einige hatten in der Hauptstraße (sgn. Potok), in der Mitte der Stadt, ihre Läden, wo sie verschiedene Waren, am meisten Wein und andere Gebrauchsartikel verkauften. Handelsgeschäft rückte beide Städte auf, und sie erlebten in jeder Hinsicht ein wirtschaftliches Erblühen. Die Beziehungen zwischen diesen an verschiedenen Küsten der Adria-Küste gelegenen Städten waren Beispiel eines erfolgreichen Handels. In Laufe des 16. Jahrhunderts kamen für die Stadt Senj, wegen türkischer Durchbrüche, unsichere Zeiten. Die Beziehungen zwischen Senj und

Fano wurden darum fast ganz abgebrochen. Als die Konflikte zwischen Uskokern und Venedig angefangen haben, brachen die hunderthjährigen Handelsbeziehungen zwischen Senj und Fano ab. Die in diesem Artikel angegebenen Dokumente stellen einen großen Beitrag zum Verständnis der geschäftlichen und Seeverbindungen dieser Städte dar.

SEVERAL DOCUMENTS ON TRADING AND MARITIME LINKS OF SENJ AND FANO

S u m m a r y

This work deals, analysis and elaborates several important mercantile documents on trading relations between Senj and Fano. The papers on trading between the inhabitants of Senj, on the east Adriatic coast, and those of Fano, on the west Adriatic coast, are now preserved in the "Archivio Stato di Pesaro", while several others were published in Mario Bartoletti's book "Una città Adriatica fra medioevo e rinascimento" in the part entitled "Documenti della marineria di Fano nei secoli XIV-XV-XVI". The author of the above mentioned book explains various trading forms like contracts on sale, marriages, acknowledgements, rewards, punishments etc. Those were brisk commercial links, established on mutual interests and respective reliance on both sides. So, a great number of the citizens of Senj used to stay permanently or temporarily at Fano for various jobs they were performing there. Likewise, a considerable number of the citizens of Fano used to have temporary or permanent residence at Senj and some of them even hold their shops in the city's main street, called Potok, where they were selling various goods, specially the wine, but many other supplies as well. The mercantile links helped the promotion of both cities which, in the course of the 14th, 15th and 16th centuries experienced the economic prosperity from every point of view. The relations between them were the example of the successful trading of the two cities on different shores of the Adriatic Sea. In the course of the 16th c., when the city of Senj started to experience the unsafe times being endangered by the Ottomans, the trading and all the other relations were almost completely suspended. When the conflicts on the sea started between Uscocks and Venetia, the century old links between the two cities were completely interrupted. The above mentioned documents with the respective comments are a great contribution for the comprehension of trading and maritime relations between Senj and Fano which have succeeded to find for three centuries or so mutual interests in trading and maritime links, although on different shores of the Adriatic Sea.